

Ur *Tidsignal* nr 17 (2018)

Håkan Blomqvist

Stieg Larsson och revolutionen

The image shows the cover of the magazine 'Tidsignal 17'. At the top, it says 'Tidsignal 17' in large red letters. Below the title, there is a portrait of Stieg Larsson with the text 'Stieg Larsson' next to it. Underneath the portrait, there are three smaller images: a group of people in traditional Grenadian attire, a close-up of stone faces carved into a rock, and a diver underwater. At the bottom of the cover, the text 'om revolutionen på Grenada' is written in bold black letters. A thick red horizontal line is at the very bottom of the cover.

I det aktuella *Tidsignal*-numret ingår, förutom Håkans inledning, följande Stieg Larsson-artiklar (det nr/år då artikeln fanns i *Internationalen* anges inom parentes efter rubriken):

- GRENADA – okänd revolution! (33/81)
- Grenada: Inga allmosor från USA! (34/81)
- Bishop mördad (43/83 – alla artiklar i 43/83 har Eva Gabrielsson som medförfattare)
- Timmarna innan massakern tågade 10-15 000 för Bishop (43/83)
- Katastrofalt nederlag (43/83)
- Grenadas tragedi – splittring och invasion (43/83)
- Det skulle bli rena semestern (44/83)
- CIA bakom militärkuppen? (44/83)
- Operation Amber – scenario för intervention (44/83)
- Grenada: Reagan friger terrorister (45/83 med Eva G)
- Grenada behöver pissoarer (49/83)
- Karibiens okända revolution (9/84)
- Heartbreak Ridge: För politiska analfabeter (8/87)

”Hon hade klivit i land på Grenada i ett tropiskt ösregn vid tiotiden en morgon i november.”

Det är Lisbeth Salander, Stieg Larssons hjältinna i Milleniumböckerna, som i *Flickan som lekte med elden*, begett sig till den lilla västindiska ön där en löftesrik revolution under ledning av advokaten Maurice Bishop nyligen krossats. ”Historien kunde sammanfattas med att Bishop hade varit en genuint populär folkledare som störtat en galen diktator som dess-

utom var UFO-fantast och ägnade en del av den magra nationalbudgeten till att jaga flygande tefat. Bishop hade pläderat för ekonomisk demokrati och infört landets första lagstiftning för jämställdhet mellan könen innan han mördades 1983.” Efter mordet hade USA ”invaderat landet och infört demokrati”, med massarbetslöshet och återupptagen knarkhandel som följd.

I den nu aktuella biodokumentären ”Mannen som lekte med elden”, speglas Stieg Larssons liv som orädd grävande journalist mot högerextremism och fascism i svenskt 1990-tal. Det är en viktig dokumentation av kampen mot den växande rasism och högerreaktion som i vår nutid blivit till en global maktfaktor i både Kreml, Vita huset och Europa, inklusive i vår lilla utkant. Stieg Larsson var utvecklingen på spåren när den ännu var i sin linda. Kartlade och avslöjade i hopp om att det inte skulle vara för sent.

Biodokumentären skildrar dock inte bakgrunden och de drivkrafter som förmådde Stieg Larsson att kämpa till slutet. Stieg var övertygad socialist och aktiv i Socialistiska Partiet sedan de unga åren i Umeå. Från slutet av 1970-talet och under hela 1980-talet var han en flitig medarbetare i veckotidningen *Internationalen* med artiklar om alltifrån 1800-talets science fictionförfattare Jules Verne till nazisthärvor kring Reagan och Thatcher. Kampen mot den internationella högerextremismen och fascistanstrukna ”contras”, som släpptes lös mot 1970-talets vänsterrörelser i Nicaragua och runt om i världen, upptog alltmer av Stiegs ansträngningar. Från den karibiska önationen Grenada upplevde han ett blodigt exempel.

”Vi såg det som vår ö”, skrev Stiegs livskamrat Eva Gabrielsson i den biografiska boken *Millenium, Stieg & jag* (2011). De hade läst, berättar hon, om revolutionen på Grenada i Fjärde internationalens internationella tidskrift. Här, på andra sidan jorden, verkade finnas ”en progressiv utveckling som var både humanistisk och humoristisk, i en vild blandning av socialdemokrati och trotskistisk gräsrotsdemokrati.”

Så sommaren 1981 begav de sig dit för att få veta mer om revolutionen som en marsdag 1979, några månader innan Sandinisterna erövrade makten i Nicaragua, förde the *New Jewel Movement*, NJM, till makten. En svart engelsktalande revolution på USA:s bakgård. De svenska gästerna hade, beskriver en skildrare, ett fulltecknat besök. De besökte jordbrukskooperativ, kvinnoorganisationer, politiker och tjänstemän. De fick också träffa revolutionsledaren Maurice Bishop själv och uppleva ”den starka personliga utstrålning som omgav honom.”¹ Tillbaka till Sverige bildade de Grenadakommittén tillsammans med Grenadas konsul i Sverige, Eleanor Rapier. Genom fester med dans och karibisk mat samlade de in pengar till kooperativen på ön. Tills det fruktansvärda hände.

I oktober 1983 genomfördes en blodig kupp inom den revolutionära regeringen. Bishop och flera av ledarna mördades, ett militärråd proklamerade undantagstillstånd varpå amerikanska trupper bara dagar senare invaderade Grenada, krossade allt motstånd, fängslade de kvarvarande ledarna och förbjöd NJM.

Stieg Larsson, Eva Gabrielsson och kamraterna i Grenadakommittén följde den skräckinlagande utvecklingen timme för timme. I Stiegs och de övrigas artiklar för *Internationalen* framgår de obegripliga händelsekast som slungade det revolutionära projektet från löftesrik framgång till vanvettig palatskupp som fullständigt demoraliserade revolutionens anhängare och slog upp portarna för USA:s invasionsstyrkor. Hur kunde det ske? Vem i revolutionsstyret stod för vad och bar ansvaret? Varför mördades Bishop? Hade CIA ett finger – eller alla klorna – med i spelet?

Många av frågorna är ännu obesvarade. Men läsaren bör påminna sig om i vilken tid detta utspelade sig. Ronald Reagan hade två år tidigare tillträtt som USA:s president med avsikt att gå till offensiv, överkomma nederlaget i Vietnam sex år tidigare och slå tillbaka 1970-talets vänsterframgångar.

¹ Jan-Erik Pettersson *Stieg Larsson, journalisten, författaren, idealisten* (2010)

Maurice Bishop omgiven av Daniel Ortega (Nicaragua) och Fidel Castro

Nicaraguas motrevolutionärer, ”contras”, beväpnades till tänderna och bedrev blodig terror mot sandinistregimen och civilbefolkningen. I närbelägna El Salvador massakrerades vänsteranhängare i inbördeskriget. I Afghanistan stred islamisterna mot den sovjetiska lydregimen med CIA:s vapen. Med USA:s stöd angrep Irak den iranska revolutionen i ett förödande krig som skulle kosta någon miljon människor livet. Samtidigt trappades kärnvapenrustningarna upp i Europa. Det revolutionära styret på lilla Grenada hotades samtidigt av väldiga amerikanska militärövningar som inte dolde sin måltavla. I USA hade NJM:s inspirationskälla, de Svarta Pantrarna, sedan länge fullkomligt krossats. Solidariteten från Kuba och försöken att vinna stöd från östblocket, hade det ens någon chans att skydda revolutionen?

Det är inte svårt att i efterhand se under vilken press den revolutionära regimen på Grenada verkade när ödestimmarna nalkades. Kanske räckte det för att utlösa tragedin. Eller genomfördes en hemlig operation som sprängde NJM och släppte in US Marines? Stieg sökte, man fann inte svaren.

I artiklarna framträder ett omfattande persongalleri av aktörer som dåtidens solidaritetsaktiva kände till, men som sällan säger nutida läsare mycket. Bernard Coard, som kämpat med Bishop sedan de var unga, brukar framställas som mannen bakom kuppen och tillhörde de som dömdes till döden under den amerikanska marionettregim som följde på invasionen. Dödsstraffen omvandlades senare till livstids fängelse. Bernard Coard frigavs 64 år gammal hösten 2009, efter tjugosex år i fängelse. Förra året utkom hans personliga och självkritiska skildring *The Grenada Revolution. What Really Happened*.

Stieg Larssons och Eva Gabrielssons artiklar från *Internationalen* tar oss med rakt in i revolutionen, från segern till nederlaget, när historien utspelade sig utan facit. Det var sådana förhoppningar om den socialistiska revolutionens möjligheter och dess lärdomar om den folkliga demokratiens omistlighet, som låg bakom övertygelsen och drivkraften hos ”Mannen som lekte med elden”.

[Till Tidsignal 17](#)

Se även artikeln [Stieg Larsson, Millennium och revolutionen på Grenada](#)